

Ичко Димитровъ - Гюпчевъ

(Изъ революционнитѣ борби въ Паякъ планина)

На 1. срещу 2. августъ 1911 г., въ с. Крушаре (Ениджевардарско) измѣнически бѣ убитъ Апостолъ Петковъ — „Ениджевардарското слънце“. Ефектътъ отъ убийството му въ Солунския вилаетъ бѣ голѣмъ: турци и гърци ликуваха, смѣтайки, че съ премахването на легендарния и неуловимъ Апостолъ, революционното дѣло въ тоя край ще замре. Борбата, обаче, противъ тия вѣковни наши политически и културно-просвѣтни угнетители продължи, въпрѣки временнитѣ имъ ликувания. Македония е изворъ неизчерпаемъ на деца-борци. Тѣзи, които въ неравната борба падаха, биваха замѣствани отъ тѣхъни ученици, деца на сѣщия въоръженъ народъ. Апостолъ имаше отлични и школувани помощници-десетари, които приживе още го замѣстваха въ обширния му районъ. Тѣ продължиха дѣлото му и дадоха клетва да отмѣстятъ за подлото убийство на своя учителъ - революционеръ. Единъ отъ многото негови помощници и ученици е Ичко Димитровъ-Гюпчевъ.

Той е роденъ презъ 1882 г. въ с. Баровица (Гумендженско). Планинскиятъ климатъ, суровиятъ планински характеръ на землицето на родното му слео и главното занятие на баровци, което се състои въ скотовѣдство и дърводѣлство, създадоха въ лицето на Ичко единъ удивително пѣргавъ, физически здравъ, хитъръ и свободолюбивъ младежъ, който двадесетгодишенъ вече,

презъ 1902 г., напуска легалния животъ и се присъединява къмъ четата на Иванчо Орджановъ-Карасулията, на когото става първъ неговъ помощникъ.

При тоя войвода Ичко се школува да бѣде смѣлъ въ срещитѣ си съ неприятеля, поради което скоро му била повѣрена една десетка, а следъ убийството на Иванчо, той го замѣства и съ своитѣ физически качества и природния си умъ се поставя въ респектъ както спрѣмо четнинитѣ си, тѣй и спрѣмо многобройнитѣ си неприятели. Като войвода Ичко върви предъ четата си на 20—30 крачки напредъ и ѝ служи за преденъ патраулъ; той върви много бързо и въпрѣки двойния му багажъ, никога не се изморява или *изпотява*. Той върви бързо и дочува малкъ шумъ отъ далечно разстояние, разпознавайки го отъ какво естество е той. При нощнитѣ и дневни походи обикновенитѣ трапища той не ги заобикаля, а ги прескача. Негови четници разказватъ, че той свободно е прескачалъ два впрегнати вола, поради което заслужено билъ наричанъ „Паячки лѣвъ“.

Въ сражението на 22. мартъ 1905 година, въ което Иванчо Карасулията бѣ убитъ, Ичко бѣ раненъ и замина за България да се цѣри. Презъ 1907 година, той заминава като титуляренъ Гевгелийски войвода и при срещата си съ Апостолъ Петковъ, като му изразилъ своята почитъ и уважение, заявилъ му, че ще се справи

съ всички гърчещи се българи и куцовласи, които сж оржие на гръцката пропаганда и противници на Организацията.

На 15. април сжщата година, когато Ичко съ четата си почивалъ въ една пещера въ Паякъ планина, поради предателство на овчари-куцовласи, билъ обграденъ отъ многоброенъ аскеръ, съ който завързалъ ожесточено сражение. Тукъ той билъ раненъ на две мѣста: въ лицето и въ бута и съ мъжа успѣлъ да си пробие пѣтъ. За да се цѣри отъ ранитѣ, той заминава за България, отдето

билъ изпратенъ въ с. Крива, кждето при обезоръжителната акция билъ намѣренъ, та Ичко, за да избѣгне репресиитѣ, забѣгва въ България.

Презъ 1911 г. Ичко съ малобройна чета заминава за района си заедно съ Апостолъ Петковъ, който бѣ определенъ за окръженъ войвода.

Когато Ичко узналъ за убийството на Апостола, напусналъ Гевгелийско и се отзовалъ въ Паякъ планина, за да следи по-отблизо положението на овдовѣлата Ениджевардарска околия, гдето по отдѣлно обикаляха Иванъ Палѣоша въ и около

Четата на Ичко Димитровъ-Гюпчевъ.

презъ 1908 г. съ добре въоръжена, но малобройна чета отново заминава за района си, въ който върлуваха, явно покровителствувани отъ Хилмипашовата полиция, андартски чети. Въ борбата съ андартитѣ Ичко прояви голѣмъ тактъ и съобразителность.

При хуриета Ичко заедно съ другаритѣ си слиза отъ гората, представя се на мѣстния младотурски комитетъ въ Гевгели, а въ Солунъ той е нераздѣлимъ другаръ на Апостолъ Петковъ.

Тукъ, въ Солунъ, Ичко се предава на миренъ трудъ — той става съдържателъ на хотелъ „Балканъ“, отдето презъ 1910 г. избѣгва въ България и отново става нелегаленъ. Обстоятелството, което заставило Ичко да поеме отново нелегалния животъ, е следното: Когато Апостолъ слѣзналъ отъ Паякъ планина въ Ениджевардарското блато като нелегаленъ, къмъ него се присъединили мнозина преследвани отъ младотурцитѣ бивши работници и, за да ги облече въ четнически дрехи, писалъ на Ичко въ Солунъ да му изпрати платъ. Такъвъ

блатото и стариятъ Вьндѣо — въ Корнишорската планина.

Но понеже и тукъ, както и въ Гевгелийско, санданистскитѣ групи срѣдъ българитѣ и куцовласитѣ бѣха силно протежирани отъ младотурския комитетъ и поради обстоятелството, че четата на Ичко била малобройна и че на страната на младотурцитѣ сж още и бившитѣ четници Тодоръ Чифтеевъ (убиецъ на Апостола) и Трайо Курлевъ, както и всички андартски войводи, които познаваха добре пѣтищата и каналитѣ — то Ичко си послужи съ мирни срѣдства и хитростъ, за да привлече въ редоветѣ на Организацията нѣкои отъ по-главнитѣ отцепници.

За тази цель Ичко пише на своя съселанинъ и роднина Коста Гацевъ, главенъ ръководителъ на санданистската група въ Баровица, и го приканва да влѣзе въ редоветѣ на Организацията и да прекъсне връзкитѣ си съ младотурцитѣ. Последниятъ му отговаря отрицателно и го предупреждава, че ако смѣе да отиде въ Баровица или въ съседното куцовлашко село Ливада, ще бжде посрещнатъ отъ

въоръжена сила и унищоженъ заедно съ всичкитъ му другари. Тогава Ичко отива въ с. Крива и отблизо следи движението на противника си. Скоро той узнава, че Коста Гацевъ е на пазаръ въ Гумендже и на вършане отъ града за селото, край бостанитъ, заедно съ Митре Робковъ му устройва засада и го убива.

Взводъ стражари и доброволци начело съ Трайо Курлевъ заминаватъ въ с. Баровица, малтретиратъ селянитъ и се заканватъ, че ще убиятъ бащата на Ичко, както и селския учител Захаринчевъ. Последниятъ напуска селото и се прибира въ родния си градъ, а бащата на Ичко—Димитъръ Гюпчевъ—скоро бива убитъ. Всичко това убеждава Ичко, че трѣбва да разполага съ по-голяма въоръжена сила и да действува смѣло и бързо, поради

Старинната черква „Света София“ въ гр. Охридъ.

което върща се въ България да зимува, а Въндьо остава въ Корнишорската планина.

Презъ пролѣтѣта на 1912 г. Ичко заминава съ отлично екипирана тридесетчленна чета. Той заминава вече като окръженъ войвода на Солунския революционенъ окръгъ, снабденъ съ пълномощно и печатъ отъ Тодоръ Лазаровъ и съ достатъчно експлозиви. Негови непосредствени помощници войводи въ районитъ на окръга сж: Михаилъ Радевъ—Странджата, Капитанъ Георги Тодоровъ, като воененъ инструкторъ, Христо Аргировъ-Чауша и Митре Робковъ. Христо Аргировъ Чауша билъ определенъ за Воденски войвода, а Митре Робковъ за Гумендженски. Стариятъ Въндьо пъкъ си оставалъ за Ениджевардарски. Гевгелиската пъкъ околия била раздѣлена на две части, завеждани отъ двама

войводи: Михаилъ Странджата на западъ отъ р. Вардаръ и Коста Попето на изтокъ отъ р. Вардаръ до гр. Дойранъ.

Следъ като миналъ Вардаръ и оставилъ експлозивитъ на сигурни мѣста, Ичко се заелъ съ организирането на селата по Гевгелийския Кожухъ, който е въ сѣдство съ Тиквешията, кждето действуваше, като младотурско орждие, Христо Капетанчето. Съ това той е целилъ да осигури своя тилъ за бждещитъ свои действия. Христо Капетанчето е билъ въ връзка съ нѣколко души бивши революционери отъ Гевгели.

Къмъ края на м. юлий Ичко заминалъ за с. Сирменинъ съ намѣрение да накаже убийцитъ на Стоянъ Малашевъ отъ с. Негорци. За тази цель половината отъ четниците той настанилъ въ нѣ-

колко кѣщи въ селото, а другата половина оставилъ вънъ отъ селото. Вътре въ селото сж били: той, Митре Робковъ, Михаилъ Странджата и Коста Попето, като всѣки разполагалъ съ по едно отдѣление четници. На другия денъ въ селото пристигналъ и Христо Капетанчето съ около 30 души стражари и отъ държанието на нѣкои селянки се досѣтилъ, че въ селото има четници, та се упжилъ къмъ кѣщата, въ която квартирувалъ Ичко. Почнало се сражение, при което още при първитъ изстрели Христо Капетанчето пада убитъ. Сражението въ селото траяло нѣколко часа, следъ което намиращитъ се въ селото четници успѣли да се изтеглятъ и да заема

матъ позиции по близкитъ височини. Другата половина отъ четата, която е извънъ селото, се натъкнала на пристигаще войсково отдѣление, съ което влѣзна въ сражение и следъ размѣна на изстрели и дветъ страни се прѣснали по планината. Турцитъ изгорѣли нѣколко кѣщи-колиби и се оттеглили, намирайки за благоразумно да не останатъ въ селото. По такъвъ начинъ Ичко се освободи отъ единъ сериозенъ свой и на Организацията противникъ — отъ ренегата Христо Капетанчето.

Благоприятниятъ край на Серменинското сражение, което станало на 23. юлий 1912 година, е подпомогналъ твърде много за бждещата дейность на Ичко Димитрова.

(Следва).

Христо Шалдевъ.

Ичко Димитровъ - Гюпчевъ

(Изъ революционнитъ борби въ Паякъ планина)

(Продължение отъ книга 7 (27))

Преди всичко, Сирменинското сражение и прехвърлянето на Христо Капетанчето разколеба духа на мнозина ренегати. Тано Кудевъ—Данго, който дотогава бѣше гръцки андартинъ, се присъедини къмъ Ичко. Но Никола Христовъ, който върлуваше изъ планинскитъ куцовлашки села съ седалище с. Ливада и съ широки пълномощия отъ младотурския комитетъ, продължаваше да е противъ Организацията и лично противъ Ичко. Поради това Ичко насочва всички свои усилия за организирането на куцовлашкитъ села и по такъвъ начинъ да парализира влиянието на младотурския комитетъ срѣдъ широкитъ маси въ тия села. Това му се налагало още и отъ обстоятелството, че тѣзи куцовлашки села, заемайки най-стратегическитъ пунктове на Паякъ планина, спѣваха дейността му въ полскитъ села на съседнитъ райони: Гевгелийски, Гумендженски, Ениджевардарски и отчасти Воденски.

Поведението на Паячки-тъ куцовласи следъ хуриета има своя предистория. Следъ Илинденското въстание мнозина отъ по-заможнитъ куцовласи се отдадоха отново на гръцката пропаганда, която се протежираше отъ Хилми-паша и неговитъ орждия. Други пъкъ кехаи, поддържани отъ аромънски агитатори, въ организационно отношение изпаднаха въ сепаратизмъ. Най-рано такъвъ сепаратизмъ проявилъ нѣкой си Нешо Ливадски, който

следъ кратъкъ нелегаленъ животъ се предаде на турското правителство заедно съ всичкитъ си другари. Иванчо Карасулията, като Гевгелийски войвода, се отнесълъ съчувствено къмъ влашкитъ сепаратистически увлѣчения и, за да

ги има на своя страна, опредѣлилъ куцовлаха Тано Джебазба да обикаля влашкитъ села съ чисто влашка десетка. Апостолъ Петковъ пъкъ, отъ своя страна, презъ 1906 г. изпратилъ въ влашкитъ села отъ района си своя десетаръ Щеръ Юнана, също съ чисто влашка десетка. Но и Щеръ изпада въ сепаратизмъ, та Апостолъ, следъ като го обезоръжава, изпраща го въ България, отгдето за малко време бѣ изпратенъ отъ временното Задгранично представителство за Паланечко, като районенъ войвода. Братътъ на Щеръ написалъ писмо до Апостола, отъ името на Ливадскитъ власи, че ако Щеръ бѣде убитъ, той и четата му да не се явяватъ вече въ Ливада и въобще въ влашкитъ села. Но Щеръ скоро се върща пакъ при Апостола

Куцовлашка невѣста въ с. Ливада.

и му остава вѣренъ другаръ докрай, та на сепаратизма на куцовласитъ се турилъ край. Обаче, следъ хуриета, презъ 1909 г., куцовласитъ подпадатъ подъ влиянието и агитациитъ на Гумендженския мюдуринъ Георги Тодоровъ—Доктора и се обявиха за санданисти. Младотурскиятъ комитетъ използвалъ това положение и имъ

позволил да ходят по планината въоръжени, съ условие, обаче, да не приемат въ селата си български чети. Генерален пълномощник на младотурския комитет тук бил кехаята Никола Христовъ, който за седалище си бѣ избралъ с. Ливада. Ползувайки се съ довѣрието на младотурския комитетъ, тукъ той бѣше все и вся. Съ знанието на правителството той позволилъ на всѣки кехая да

Македония. Заявилъ му още, че всѣки, който се отдѣля отъ Организацията и действува противъ нея, ще бѣде преследванъ и наказванъ отъ нея. На изпращане Ичко му далъ писмо, адресирано до всички кехаи, съ което ги подканилъ, да влѣзатъ отново въ редоветъ на Организацията и да не пречатъ на четитѣ. Той изпратилъ писма и до Никола Христовъ въ с. Ливада и Гевгелийския каймакаминъ,

съ които имъ съобщавалъ, че хората на кехаята Щеръ Тиховъ сж обезоръжени отъ него.

Подъ давление на Никола Христова, кехаитѣ не се отзовали на Ичковата покана. Тогава той решава да залови всички овчари и мандраджии и въ продължение само на едно де-нощие той заловилъ 70 души, като овцитѣ и мандритѣ имъ оставилъ на произволъ, а тѣхъ задържалъ като заложници и ги отвежда къмъ Гандачъ планина. Оттукъ той изпраща единъ заложникъ съ поръчка да обади на кехаитѣ, че ако тѣ продължаватъ да упорствуватъ и прибѣгнатъ къмъ въоръжена сила, както по-рано се заканвали, или ако настоятъ предъ правителството да се изпратятъ войски за преследване на четата, всички заложници ще бѣдатъ избити и че не се бои да влѣзе въ сражение съ турскитѣ низами. При това категорично предупреждение, ливадскитѣ кехаи му отговарятъ, че сж съгласни да влѣзатъ въ редоветъ на Организацията и го молятъ да избере изъ тѣхната срѣда единъ ръководител. За такъвъ Ичко избра Дико Фармакевъ, който заедно съ четника Мино Пържоловъ обходилъ съседнитѣ влашки села Купа и Люмница и ги преорганизирали, а после и останалитѣ села. За наказание и за организационни нужди Ичко наложилъ на всички власи глоба отъ 1 грошъ на глава дребенъ добитѣкъ — овци и кози. За сжщата целъ той на-

Ичко Димитровъ - Гюпчевъ (влѣво) и Апостолъ Петковъ (вдѣсно) въ Солунъ, като „легални илюлни граждани“, следъ прогласяването на младотурския хуриетъ.

се движи по планината и мандритѣ си съ въоръжени свои хора до 15 души.

Преди да почне да действува противъ куцовласитѣ, Ичко изпратилъ помощницитѣ си по районитѣ имъ: Михаилъ Странджата и Коста Попето въ Гевгелийско, Христо Аргировъ-Чауша въ Воденско и Митре Робковъ въ Гумендженско съ поръчка да държатъ здраво пѣтищата и да не пускатъ власитѣ въ пазарнитѣ центрове. На 28. юлий, при мѣстността „Асанъ Чешма“, Ичко устройва засада на отиващия на мандрата си кехая Щеръ Тиховъ и обезоръжава движещитѣ се съ него 15 души куцовласи. На обезоръжения кехая Ичко обяснява, че както Апостолъ, така и той не е противъ националнитѣ тежненія на куцовласитѣ. Напротивъ, той желае да види всички власи обединени около своето родно училище и черква, но е противъ гръчешитѣ се и отцепващитѣ се отъ Организацията, която трѣбва да е една за всички народности въ

ложилъ данѣкъ по $\frac{1}{2}$ лира на балтия (сѣкира) на търговцитѣ вжляри Хюсни бегъ Сирменински и гърка Теохаръ, отъ с. Мировци, та събралъ 700 лири турски. Отъ събранитѣ пари Ичко изпраща 270 лири чрезъ учителя Захаринчевъ въ София да се въоръжи Битолската чета. Останалитѣ пари той оставилъ на хранение у Танасъ Бешировъ отъ с. Крива и Иванъ Чочковъ и Мицо Ивановъ отъ с. Сирменинъ.

Следъ като се справилъ съ власитѣ и ги преорганизирали, Ичко изпраща писмо до стария Вѣндьо да се прибере при него. Отначало Вѣндьо отказва, но после се съгласява при условие, предварително да отидатъ при него Митре Робковъ и Ичко Траяновъ. Последнитѣ отиватъ при Вѣндьо, който се намиралъ въ Корнишорската планина, и му обясняватъ положението на Ичко и че той — Вѣндьо — е опредѣленъ за Ениджевардарски войвода и като съ такъвъ Ичко иска да говори и да

му даде инструкции какво да работи. Тогава Въндьо се прибра при Ичко, а Митре Робковъ съ Ичко Траяновъ, Гоно Зайковъ и Вичо Киряковъ заминават за с. Тумба да се разправятъ съ Трайо Петковъ и Стойо Астарджиевъ, бивши работници, а сега орждия на младотурцитѣ.

Прибралъ при себе си стария Въндьо съ момчетата му и бидейки осигуренъ въ тила, Ичко се залавя съ организирането на Гумендженския и Ениджевардарския райони, като почва отъ родното си село Баровица, въ което санданиститѣ бѣха много силни и не го допускаха да влѣзне въ селото. Поради това той се наврътва въ Кривенската кесте-

купъ. Ичко, отъ своя страна, съобщава на бащата на заловения да не дава никакви пари и че лично ще се разправи съ разбойника Лазо, безъ да му даде възможностъ да убие заловения момъкъ. Съ хитростъ Ичко довежда Лазо при себе си въ кестеновата гора и въ продължение на два дена го съветва да се откаже отъ службата си при гръцката пропаганда и отъ разбойничеството и да се предаде на служба на народа. На съветитѣ Лазо цинично отговарялъ: „29 дена ще работя за себе си и сімо единъ день за народа“. Ичко се убеждава, че предъ него стои единъ вулгаренъ разбойникъ и го предава на четника си Иванъ Казака да

Труповеѣ на убититѣ съ вѣроломство на 2. августъ 1911 година: Георги Мучитано-Касапчето (първиятъ влѣво), Ениджевардарскиятъ войвода Апостолъ Петковъ (всрѣдата) и Василь Пуфката (влѣсно).

нова гора и следи за движението на ренегатитѣ. Тукъ той узнава, че Лазо Доямовъ, андартски войвода, се занимава съ разбойничество и че около с. Тушилово Лазо устроилъ засада на Димитъръ Гоцевъ, синъ на голѣмъ Гумендженски богаташъ, заловилъ го и поискалъ отъ баща му 700 лири от-

го екзекутира, а плененото момче се освобождава, безъ да му се вземе откупъ. Когато следъ нѣколко месеци Гумендже бѣ окупиранъ отъ български войски и момчето се оженило, на сватбата му комуваше Ичко Димитровъ.

(Следва).

Ичко Димитровъ — Гюпчевъ

(Изъ революционнитѣ борби въ Паякъ планина)

(Продължение отъ книга 8 (28), год. 3).

На 19. септемврий 1912 г. (ст. ст.) Ичко Димитровъ съ своята чета и гая на стария Вьндьо влиза въ с. Крива по организационна работа, а сжщо и да узнае каквото може за действията на неговитѣ съселяни-баровци, кждето санданиститѣ бѣха доста силни и си служеха съ хората и срѣдствата на младотурския комитетъ.

Селото Крива е разположено на единъ голѣмъ Паячки хълмъ подъ билото на „Погледъ“ —

и обадилъ на отдавна заселилия се тукъ Танасъ Кармезовъ, сега гъркомански кметъ, който отъ своя страна еѣобщилъ това на команданта на войсковото отдѣление въ града. Още въ тъмни зори квартируващата турска войска, състоеща се отъ пехота и кавалерия, се отзовала въ Крива и обкржила селото, а едно отдѣление пехотинци се втурнало въ селото да търси кжщата, въ която квартирувала четата. На селския мегданъ войниците срещнали единъ селя-

Четата на войводата Грозданъ Башчаушъ.

вториятъ мощенъ клонъ на Паякъ планина. Оттукъ се виждатъ другитѣ Паячки хълмове, по които сж разположени селата Църна-рѣка, Баровица и много други села, кацнали по политѣ на „Погледъ“ и по равното Солунско поле; оттукъ се вижда и гр. Солунъ и неговиятъ голѣмъ и защитенъ заливъ. Подъ селото, на разстояние 2 часа пжтъ, е гр. Гумендже—центъръ на Боймѣята, а надъ селото и по странитѣ му се разтилятъ вѣковни гжсти кестеневы гори, надъ който е буковиятъ поясъ, по горния край на който личи като зелена лента билната тревиста ивица на високопланински тлѣсти ливади.

Следъ пристигането си четитѣ се настанили въ две кжщи въ горната частъ на селото. Будното око, обаче, на продажницитѣ забелязали пристигането на четитѣ и още сжщата вечеръ гъркоманинѣтъ Манчо Карпуцовъ заминалъ за Гумендже

нинъ, когото заставили да върви предъ тѣхъ, за да имъ посочи кжщата, дето се намиратъ „Ичко капетанъ“. Селянинѣтъ тръгналъ предъ тѣхъ и следъ като изминалъ стотина крачки, ударилъ да бѣга по една прѣсѣчна крива и тѣсна улица, въ която се изгубилъ. Войниците намѣрили за благоразумно да не стрелятъ по него и да не го гонятъ, та продължили пжтя по главната селска улица, която ги отвеждала въ горната махала, дето е била Ичкова чета. Обаче, избѣгалиятъ селянинѣтъ успѣлъ да обади на четата, че въ селото сж пристигнали войници и че едно отдѣление отъ тѣхъ върви по направление къмъ горната махала — къмъ кжщата на Гоно Мелевъ. Ичко дава нареждане на четата си да се приготи за бой и пжтъ, а отдѣлението на стария Вьндьо заедно съ самия него успѣло да излѣзне отъ селото и се окопало на една височинка надъ него, доминирайки

надъ цѣлата горна махала. Понеже четата на Ичко не успѣла да се оттегли отъ селото, та се завързало сражение съ пристигналитѣ до кѣщата войници. Селянитѣ се изпоплашили: едни се скрили по зимницитѣ си, а други се разбѣгали въ кестеневитѣ гори. Селскиятъ пѣкъ свещеникъ Димо Цивковъ заедно съ дѣщеря си сѣщо успѣлъ да излѣзе отъ селото и покрай яза поискалъ да се скрие въ града, но тукъ той билъ заловенъ, разпитанъ отъ мюдуръ въ града и повърнатъ обратно въ селото, като му е било дадено едно турско знаме да носи въ рѣка и, следъ пристигането си въ селото, да се представи на команданта на войскитѣ. Когато дѣдо попъ пристигналъ въ селото, сражението се водило още слабо: селото се обстрелвало отъ войскитѣ отъ всички страни, а четата, прѣсната на нѣколко мѣста, водила е бой непосредствено съ намиращитѣ се въ селото войници, които, изглежда, по нареждане се държели на почетно разстояние. Щабътъ на турската войска се намиралъ въ двора на селската черква, кждето били донесени отъ града десетина тенекии, пълни съ газъ. Когато дѣдо попъ се явилъ при команданта, последниятъ, следъ като го нахокалъ и изругалъ, казалъ му да обиколи селото съ знамето въ рѣка и да вика високо: „Селяни, мже и жени, стари и млади, излѣзте отъ кѣщитѣ и се приберете въ черковния дворъ, защото селото ще бѣде подпалено отъ всички страни и изгорено до основи“. Бедниятъ свещеникъ подъ градъ куршуми трѣбвало е да изпълни едно правителствено нареждане и единъ християнски дългъ, за да се спасятъ отъ предстоящия пожаръ невинни жертви.

Между свитата на команданта билъ и Трайо Курлевъ и други ренегати. Тѣ сѣщо сж ругаяли свещеника и му се заканвали, че ще му отрѣжатъ главата като на яре...

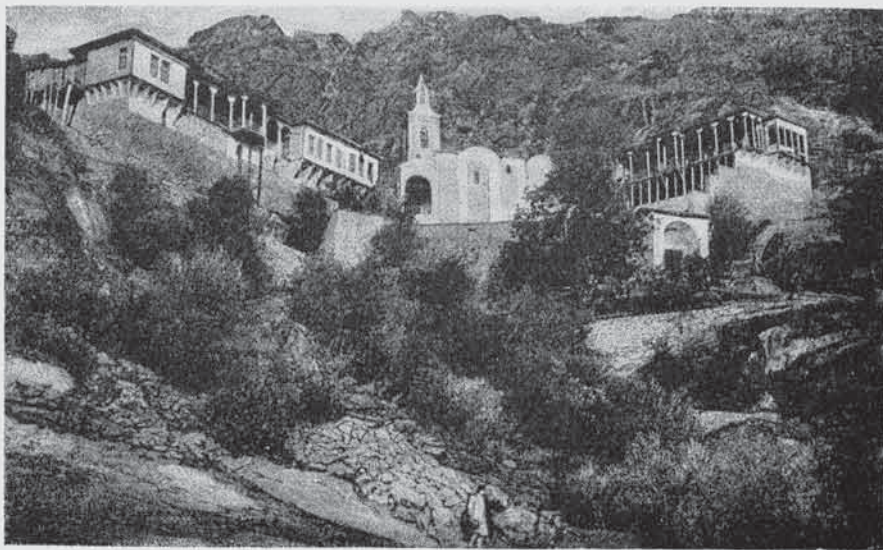
Следъ обѣдъ сражението се усилило, защото пристигнала войска, която била спрѣна на Гумендженската станция отъ тая, която заминавала за Скопие и сръбската граница; доведена била и артилерия, която била нагласена по ридищата на Гумендженскитѣ лозя и насочена срещу Крива.

Следъ обѣдъ, на 20. септемврий, поради пристигането на допълнителнитѣ войски, сражението е било ожесточено: четницитѣ трѣбвало да мѣняватъ позициитѣ си често, за да се избавятъ отъ съсрѣдоточената срещу тѣхъ пушечна стрелба на многобройната вече турска войска, както и поради подпалването на селото. Привечеръ се почнало и бомбардирането на селото съ полска и горска артилерия и въ него сж били изстреляни 160 гранати. Въпрѣки това, късно вечеръта, четата успѣла да напусне селото заедно съ мнозина селяни, безъ да даде жертви и се прибрала въ Корнишорската планина. Отъ селянитѣ паднали убити 18 души и 7 души били ранени, между които и деца. Бомбардировката на селото продължила и на другия денъ, когато селото бѣ обѣрнато на развалина. Не засегнати отъ бомбардировката останали само черквата и намиращето се въ черковния дворъ учи-

лище, поради обстоятелството, че тукъ се помещавалъ щабътъ на турската войска. Бомбардирането и разрушението на голѣмото българско село Крива е първата жертва въ навечерието на гърко-българския съюзъ противъ Турция, въ което разрушение голѣмо участие взе грѣцката пропаганда съ нейнитѣ орджия, които винаги сж били на страната на турцитѣ.

Пострадалото и обездомено население бѣ настанено по свободнитѣ квартири въ Гумендже, а една частъ отъ мъжкото население, годно да носи оржие, се присъединило къмъ четата на Ичко Димитрова, който наредилъ по селата часъ по-скоро всичко да бѣде въоръжено, като отъ всѣко село се събератъ по нѣколко пушки, каквито и да сж тѣ. А за обмандировката имъ той порѣчалъ на Ливадския рѣководителъ, който за нѣколко само дни успѣлъ да приготи нужното количество горни дрехи.

Митре Робковъ, който съ другаритѣ си билъ въ обиколка по организационна работа въ пол-

Прилепскиятъ манастиръ „Свети Архангелъ“.

скитѣ села на Боймия, като видѣлъ това, което ставало въ Крива, и, знаейки, че въ селото е четата на Ичко, упѣтилъ се на помощъ. На 22.с.м. той срещналъ Ичко въ Корнишорската планина, кждето се уговорило да се приложи отмъщението за убийството на Апостолъ Петкова. За тази целъ Ичко изпратилъ Данго въ с. Педгъсъ да се разправи съ Ичко Ичковъ и Никола Ичковъ, а той съ Въндьо и другаритѣ му заминава за с. Крушаре, за да накаже убийцитѣ на Апостола. Четата пристигнала въ селото незабелязана. Една частъ останала извънъ село и охранявала главнитѣ изходни мѣста, а другата, начело съ Въндьо, влиза въ селото и залавя Дино Тжповъ, брата му и зетя му, които предъ насѣбравитѣ се на селския мегданъ селяни признали вината си, какво тѣ сж виновницитѣ за убийството на Апостола и неговитѣ двама другари. Преди да имъ се наложи наказанието запитани били женитѣ и децата имъ, дали сж виновни и дали заслужаватъ да бждатъ наказани, на което отговорили: „Що направиха, това да намѣрятъ.“

Тукъ и тримата публично били екзекутирани, следъ което четата се прибрала въ Корнишорската планина при оставенитѣ тамъ четници и забѣгнали селяни.

(Следва).
Христо Шалдевъ.

Ичко Димитровъ — Гюпчевъ

(Изъ революционнитѣ борби въ Паякъ планина)

[Продължение отъ книга 9 (29)].

Следъ кратко престояване въ Корнишорската планина, Ичко узнава, че въ с. Радомиръ пребиваватъ шестима ренегати — другари на Трайо Курлевъ, които сж били дошли тукъ да пиршествуватъ на

формено сражение. Молбитъ на селянитѣ сватбари само склонили бега да предаде пушката и револвера си, следъ което Ичко му повърналъ револвера. Тукъ, предъ сватбаритѣ и бега, шестимата ренегати били вързани съ вжжета

Кжтъ отъ градъ Гумендже

една селска сватба. Ичко гори отъ желание да имъ отмъсти за държането имъ и поведението имъ при изгарянето на с. Крива и съ едно отдѣление отбрани свои другари въ сжбота вечерята срещу недѣля се озовалъ въ селото.

Тукъ той узнава, че заедно съ шестимата ренегати въ кжщата на момковата сватба е и селскиятъ бегъ съ двама още свои спахии. Тогава Ичко оставилъ часть отъ момчетата си вънъ отъ селото, като имъ заповѣдалъ да пазятъ изходнитѣ пжтища, а той съ голѣмата часть отъ дружината си обкржжилъ кжщата, въ която се веселели сватбаритѣ заедно съ ренегатитѣ и селския бегъ. Обкржжаването на кжщата и навлизането въ нея при сватбаритѣ станало така бързо и внушително, че правителствената стража — ренегатитѣ, бегътъ и спахитѣ — останали вкаменени. Сватбаритѣ селяни сжщо сж останали смаяни и не знаяли какво да правятъ. Една отъ първата работа на четата е била да обезоржжи ренегатитѣ; това тя извършила много леко: още съ влизането четникътъ Ичко Траяновъ съ другаритѣ си турилъ ржка на оставенитѣ на страна 6 маузерови пушки. Следъ това били обезоржжени и двамата сеймени, безъ да се съпротивляватъ. Селскиятъ бегъ, обаче, не рачилъ да предаде оржжито си, вследствие на което едва не се дошло до

формено сражение. Молбитъ на селянитѣ сватбари само склонили бега да предаде пушката и револвера си, следъ което Ичко му повърналъ револвера. Тукъ, предъ сватбаритѣ и бега, шестимата ренегати били вързани съ вжжета и изведени изъ кжщата и селото, а на селския бегъ Ичко далъ едно писмо да го предаде на Ениджевардарския каймаминъ, въ което му съобщавалъ, че лично той обезоржжилъ шестимата негови стражари, които отвежда съ себе си въ планината, за да му дадатъ отчетъ за поведението си при изгарянето на с. Крива. Съ себе си Ичко взелъ свирачитѣ и тжпанаритѣ, която по пжтя отъ с. Радомиръ до Корнишорската планина ги накаралъ да свирятъ предъ четата. Следъ това Ичко заповѣдалъ на свирачитѣ да се върнатъ обратно въ селото, до което трѣбвало по пжтя пакъ да свирятъ, а ренегатитѣ завелъ въ планината, дето четиримата екзекутиралъ, а двамата пусналъ на свобода.

На отиване къмъ селата Ливада и Купа четата на Ичко се натъкнала на движещи се по билото на планината войсковы части, съ които тя е влѣзла въ престрелка при в. Байрацитѣ. Войската не се ангажира въ дълго сражение, а заманила къмъ Ениджевардаръ, къмъ кждето тя отивала, навърно, по нареждане, а четата продължила пжтя си на изтокъ — къмъ Гевгелий.

До 25. септемврий Ичко още не знае, че въ България, Сърбия, Гърция и Черна Гора е обявена мобилизация и че последната, най-малката съюзница отъ балканския съюзъ — Черна Гора — е вече въ война съ Турция. Но отъ Данго, неговъ десетаръ, той вече знаелъ, че между България и Гърция има съюзъ противъ Турция. Данговиятъ братъ, който, като бившъ андартинъ, живѣлъ въ Атина, билъ съобщилъ това на брата си, а този последниятъ — на своя шефъ Ичко. Освенъ това при неговата чета прииждали постоянно селяни, които не искали да отидатъ въ редоветѣ на турската армия, която, поради усложнитѣ се политически обстоятелства, бѣ повикана подъ знамената. Поради това Ичко намѣрилъ за благоразумно да се оттегли въ Кожухъ планина, за да въоржжи и облѣче новитѣ си четници, както и да се приготви за нови акции, които му предстоятъ да извърши по желѣзопжтната линия Солунъ — Скопие.

Както е известно, на 5. октомврий 1912 год., балканската война бѣ обявена. Четитѣ-авангарди на българската и съюзнитѣ армии, а именно тия на Дяконѣ Евстатий, Григорѣ Джунджуфиловѣ, Христо Цвѣтовѣ, Георги попѣ Христовѣ, Павелѣ Христовѣ, Марко Ивановѣ, Алеко Джорлевѣ, Алексо Стефановѣ, Василѣ Чекаларовѣ, Славчо Пирчевѣ, Христо Силянѣ и Константинѣ Дзекѣ — въ сѣщия день се намирали въ планината Плачковица, а следъ 2 дня, следъ като минали Вардара северно отъ Гевгелий, около Удово и Градецъ, се озовали въ Сирменинската планина, дето се намиралъ и

Гевгелий, Нжде, Ливада, Ениджевардарѣ и Гумендже.

Отъ друга страна Ичко съ своята многобройна, но зле обмандирана и въоръжена чета, следъ като събралъ складиранитѣ при идването си експлозиви, се упѣтилъ къмъ Удово съ задача да разруши голѣмия мостъ на Вардара при Удово. Когато, обаче, на 18 с. м. той пристигналъ въ Удово, тукъ вече заварилъ авангардѣ отъ сръбска кавалерия, началникѣт на който разрешилъ на Ичко да облѣче и въоръжи четата си отъ изоставенитѣ отъ турцитѣ муниции и дрехи. Веднага

Четата на войводата Щерво.

Ичко. Сега — и тукъ именно — Ичко узнава за балканския съюзъ и предстоещата война. Отъ пристигналитѣ тукъ войводи Ичко получилъ инструкции, какъ да действува, за да бѣде полезенъ на освободителнитѣ войски. Това, което той узналъ отъ пристигналитѣ войводи, вече виждалъ го на дѣло: качацитѣ се умножавали, телеграфнитѣ съобщения отсамъ и оттатъкъ Вардара вече се кжсали и дочувалъ се вече и далечниятъ кѣнтежъ на артилерийска стрелба на североизтокъ и югозападъ. На 16. октомврий вече грѣцкитѣ войски сж въ Дурла планина и, подпомогнати отъ четата на Христо Аргировѣ-Чауша, нападнали гр. Берѣ, а после Негушъ, отдето турскитѣ войски се оттеглили въ Ениджевардарѣ. Въ сѣщото време четата на Константинѣ Дзекѣ, която се бѣше отдѣлила отъ Ичковата, обикаляше билото на Паякъ планина и бѣше скжсала телеграфнитѣ съобщения между

следъ това Ичко заминалъ на югъ къмъ Гевгелий, съ цель да го завземе. Когато, обаче, той пристигналъ — това е било на 19. октомврий — градътъ билъ опразненъ отъ официалнитѣ турски лица и войската и предаденъ на временна комисия отъ граждани, която трѣбвало да се грижи за реда и безопасността на гражданитѣ и града. Комисията не допуснала четата на Ичко да влѣзне въ града, но той, предрешенъ, влѣзналъ въ града, разузналъ положението и на другия день заелъ градската казарма, въ която се настанилъ съ четата си. И тъй, градътъ Гевгелий билъ опразненъ отъ турцитѣ, а управлението му биде оставено въ ржцетѣ на временна комисия отъ мѣстни граждани, която се грижела за реда и тишината въ града и която следъ нѣколко дни го предаде на началника на пристигналия тукъ сръбски кавалерийски авангарденъ отрядъ.

На 19. октомврий гръцкитѣ войски вече бѣха съсрѣдоточени срещу Ениджевардарѣ и, подпомогнати отъ четитѣ на Христо Аргировъ-Чауша и стария Вѣндѣо, влѣзоха въ сражение съ турцитѣ, следъ което на другия день, 20. октомврий, градътъ бѣ опразненъ отъ турцитѣ, които въ безпорядкъ отстъпиха къмъ Солунъ, а следъ тѣхъ стѣпка по стѣпка вървѣха гърцитѣ, безъ да заематъ Боймията, заемаща пространството между р. Вардарѣ и двата Паячки клона Погледѣ и Гѣндачъ съ главното селище Гумендже.

Презъ сѣщия день — 19. октомврий — чиновнитѣ и войсковитѣ отдѣления въ Гумендже получили нареждане да напуснатъ града и да заминатъ за Солунъ. Презъ нощта срещу 20. октомврий, всички, безъ де бждатъ усѣтени отъ населението, напуснали града и следъ като минали

македонска подобласть Боймия, въ която действуваше четата на Митре Робкова, единъ отъ главнитѣ помощници на Ичко Димитрова. Когато на 20. октомврий гражданитѣ отъ Гумендже осѣмнали, видѣли, че градътъ е опразненъ отъ турцитѣ, а комшиитѣ боязливо се събирали и коментирали новото положение. Рано сутринята още тѣ забелязали да се движатъ по главната улица („Бакалницата“) трима ренегати, които се спрѣли предъ кжщата на тюфекчията Христо Гологановъ. Тукъ тѣ сѣ дошли да си прибератъ дадената по-рано за поправка повредена тѣхна пушка, която, обаче, тюфекчията, по съвета на брата си Гоно, не искалъ да имъ я предаде. Тогава тѣ почнали да стрелятъ въ кжщата, отъ която братътъ на тюфекчията, Гоно Гологановъ, почналъ сѣщо да стреля и наранилъ тежко Манчо Карауцова. Въ сѣщото

време почналъ да стреля по ренегатитѣ и сѣседътъ Иванъ Марчоновъ, та ренегатитѣ ударили на бѣгъ и се изпокрили по бахчитѣ и гъркоманскитѣ кжщи. Тази престрелка дала поводъ да се разрази народната яростъ противъ ренегатитѣ. Къмъ мѣстото на стрелбата се затекли група граждани и бѣжанци отъ с. Крива и, въоръжени кои съ сѣкири, кои съ голѣми касапски ножове, почнали да гонятъ ренегатитѣ. Ранениятъ Мицо Карпуцовъ билъ хванатъ отъ тѣлпата за краката и, влаченъ по главната улица, билъ изведенъ внѣ отъ града на „Попѣ Стоянови порти“, дето мртвото му тѣло било изложено на голѣма клада. Оттукъ тѣлпата се упѣтила къмъ кжщата на ренегата-стражаръ Мицо Джутевъ и разграбила покжщината му, която се състояла

Старата българска черква въ Гумендже, въ която презъ 1866 година почнало да се служи на славяно-български езикъ.

р. Вардарѣ между Боймица и Карасуле, разрушили съ динамитъ нѣколко ракли на голѣмия желѣзопѣтенъ мостъ при станция Гумендже и направили недостѣпна за редовни войсковы движения цѣлата

отъ откраднати вещи отъ изгорѣлото село Крива. Възбудената тѣлпа буйствувала до вечерята, когато въ града пристигнала четата на Митре Робковъ, посрещната тържествено отъ цѣлото гражданство.

(Следва).

Ичко Димитровъ — Гюпчевъ

(Изъ революционнитѣ борби въ Паякъ планина)

[Продължение отъ книга 10 (30) и край].

Веднага следъ това билъ заетъ мюдурлука, въ който били намѣрени 10 маузерови пушки, съ които били въоръжени 10 души милиционери, за

Христо Петровъ — Панзора, четникъ отъ четата на Ичко Димитрова

да пазятъ реда въ града. На 21. октомврий била избрана 7-членна комисия, която поела управлението на града. Въ сщщото време билъ съста-

венъ и протоколъ, въ който се отбелязало, че освобождението на града и селата въ Боймийата е станало отъ мѣстната чета, която въ всички села е уредила общински управления, подпомогнати отъ селска милиция. Тоя протоколъ по-късно стана исторически документъ по претенциитѣ на гърцитѣ да завзематъ гр. Гумендже и селата въ околията.

Следъ два дена, на 23. октомврий, пристигналъ въ града съ четата си Константинъ Дзеконъ, който, като опитенъ и интелигентенъ, поелъ управлението на града и разпредѣлилъ четниците по селата, които, заедно съ селската милиция, пазили реда въ тѣхъ. По-късно въ града пристигналъ единъ гръцки фелдфебелъ съ нѣколко войници, който потърсилъ хлѣбъ и други продукти за гръцката армия. Комисията и гражданството се отзовали на поканата му и изпратили нѣколко десетки товара хлѣбъ и други продукти. Но изпратениятъ добитъкъ билъ задържанъ, та когато гърцитѣ повторно сж поискали продукти, отговорило имъ се, че ще бждатъ изпратени такива, следъ като бжде повърнатъ добитъкътъ, съ който бѣ изпратена първата пратка. Гръцкиятъ фелдфебелъ и единъ приставъ вече се настаняватъ въ Гумендже и заематъ зданието на пощата и акцизното управление. Лека-полека тѣ настаняватъ по 2—3 войника по селата, които ужъ се грижили за събиране нуждитъ за армията храни. Българитѣ виждатъ, че гърцитѣ лека-полека искатъ да се настанятъ въ града и селата, та изпращатъ една депутация въ Кукушъ, за да моли тамошния български комендантъ да изпрати българска войска и се назначи околийски началникъ, докато гърцитѣ не сж изпратили такъвъ.

И наистина, следъ малко въ града пристигнала българска войска, която била посрещната отъ цѣлото гражданство много тържествено начело съ мѣстното духовенство. После пристигналъ и околийскиятъ началникъ. По такъвъ начинъ въ града се установиха две власти съ две управления: българско и гръцко, между които се породиха взаимни търкания, та положението отъ денъ наденъ се усложнявало. Презъ всичкото време на окупацията, Ичко Димитровъ обикаля околията и селата, като напоследъкъ заповѣдва на четниците си и милиционеритѣ да изпждятъ неканенитѣ гръцки войници. Последнитѣ си заминали безъ съпротива,

но скоро следъ това въ околията пристигнала многобройна гръцка войска, която, следъ заминаването на българската за източна Тракия и смѣняването ѝ съ опълченци, почнала да се държи неприязнено спрямо четниците и опълченците. Въ последно време на последните не позволявали да носятъ даже и оружие.

Но докато четниците и милиционерите бѣха по мѣстата си, гърците не проявяваха явно своята омраза противъ българите и не смѣха да предприематъ нищо такова, отъ което можеше да се види, че тѣ сѫ господари на положението: Боймийата съ централния ѝ градъ Гумендже предъ всички се представляваше като областъ съ българско управление.

Къмъ срѣдата на м. февруарий 1913 година, Ичко Димитровъ, четниците му и всичката въоръжена селска милиция бѣха повикани да заминатъ за градъ Дойранъ и се зачислятъ въ редовете на Македоно-одринското опълчение. Заминаха повече отъ 400 души, годни да носятъ оружие. Заминаха и редовните български войски, които бѣха смѣнени съ опълченци. Напразни бѣха молбите на по-предвидливите граждани и околийския началникъ Стефанъ Войводовъ милицията и четниците да останатъ по мѣстата си. Нарездането отгоре бѣше категорично.

Следъ заминаването на милицията положението съвсемъ се измѣни. Българските опълченци се намѣриха въ положението на заложници, а останалите 12 души милиционери, като стража на околийското управление, останаха сѣщо като заложници, докато на 3. мартъ, чрезъ околийския началникъ, гърците поискаха да имъ се предадатъ. Околийскиятъ началникъ, обаче, нареди, всичките милиционери да заминатъ незабелязано презъ Гевгели за Кукушъ. За тамъ забѣгнаха и видните граждани, като Д-ръ Иванъ Альовъ, Хаджи Тано Зариновъ, Христо Стаменировъ и други, опасявайки се, че ще бждатъ задържани отъ гърците, защото вече знаеха, че намиращите се въ Енидже-вардаръ войводи: Христо Аргировъ-Чауша, стария Вьндьо, както и други видни граждани отъ града, бидоха задържани отъ гърците и хвърлени въ затвора въ гр. Беръ за заслугите, които тѣ направиха на гръцката армия при превземането на градовете Беръ, Негушъ и Енидже-вардаръ, както и за усилията имъ за продоволствието на гръцката армия.

Преди обявяването на междусъюзническата война гърците изгониха по единъ много бруталенъ начинъ, както околийския началникъ, тъй сѣщо и войниците отъ допълнящата дружина. Сѣщото поведение държаха и сърбите въ Гевгели.

При обявяването на междусъюзническата война Ичко Димитровъ начело на многобройна чета отъ милиционери пръвъ нападна неприятеля при село Мойнъ и пропжди сърбите и веднага следъ това се нмѣри на Маядагските височини при едно положение на отстъпление на гръцките войски оттамъ и Гумендже. А при нашето отстъпление той последенъ се изтегли и мина на лѣвния брѣгъ на рѣката Вардаръ, като при Голакъ, вървейки следъ отстъпващите български войски, даде голѣмо сражение, въ което изгуби преданите си и храбри другари Тома Дураковъ отъ Ениджевардаръ, Ичко Караджовъ и Тано Танчевъ отъ Гумендже.

Презъ свѣтовната война Ичко Димитровъ е

въ партизанските отряди, като съ момчетата си разузнава и дава ценни сведения за разположението на неприятеля по Паякъ планина и подно-

Гоно Азровъ, четникъ отъ четата на Митре Робкова.

жията ѝ. А когато презъ 1917 година се подигна известниятъ сръбски бунтъ въ Нишко, Прокупленско и Куршумлийско и се появиха изъ разни мѣста въ Моравско сръбски чети, които целѣха да смушаватъ тила на българските войски, които се биеха на южния фронтъ, Ичко Димитровъ бѣ изпратенъ въ Моравско като началникъ на планинския взводъ и тамъ остана до свършване на войната,

Следъ войната, когато Организацията отново почна да се възобновява, той замина съ чета въ стария свой районъ, за да го преорганизира. На върщане, край с. Градецъ, той и другарите му попадатъ на сръбска засада и въ завързалото се сражение той бива раненъ въ крака и, като вижда, че не може да продължи пжтя съ другарите си, казва имъ да го оставятъ, а самъ той сутринта на 14. септемврий 1920 год., когато при него се приближили сръбски пандури, за да не падне живъ въ ръцете на новите поробители на Македония, се е самоубилъ.

Следъ Апостолъ Петкова и Иванчо Карасулията, Ичко Димитровъ-Гюпчевъ е най-крупната нелегална личностъ въ Боймийата. И приятели и неприятели въ неговото лице виждаха единъ революционеръ, който изпълняваше своите строго обмислени и планомѣрни действия съ удивителна бързина и решителностъ.

Христо Шалдевъ,